

A.1. PLA DE MUSEUS (Projecte Museològic dels Museus de Sabadell)

Sabadell és una de les poques ciutats del nostre país que compta amb una tradició museística gairebé centenària. Tot i així l'estat actual dels museus municipals deixa molt a desitjar i no guarda relació amb el pes demogràfic i cultural de la ciutat. Els museus de Sabadell, en l'actualitat, no disposen del personal ni dels recursos suficients per prestar els serveis d'un museu modern, i les seves exposicions permanents no són les més adequades a les seves necessitats i objectius.

D'altra banda, el conjunt de béns patrimonials de Sabadell obliga a plantejar-se una política patrimonial altament desplegada per la ciutat, en què els Museus hi han de jugar un paper, sens dubte important, però no únic ni exclusiu. Atenent les seves característiques físiques i el seu potencial econòmic i organitzatiu, el futur dels Museus passa per imbricar-se en el context d'una política global de patrimoni fonamentada en una visió integral de la ciutat, tant en la seva perspectiva interna com en la seva projecció exterior.

Això no treu que la insitucionalització dels Museus, és a dir, la seva conversió en equipaments de centralitat cultural local amb gran autonomia de funcionament, sigui un dels objectius bàsics de la política cultural municipal. L'existència del Patronat Municipal de Museus, des d'on s'ha de dirigir i orientar la redacció del Pla de Museus, és una realitat altament favorable en aquest procés.

Una altra consideració prèvia fa referència al paper diferenciat que tenen a la ciutat el Museu d'Història i el Museu d'Art. Mentre el primer és un Museu de caire generalista, compost per un conjunt de col·leccions i peces de valor desigual (algunes molt importants), ordenat en funció de l'intent d'explicar la història de la ciutat, el segon es fonamenta en una col·lecció d'obres pictòriques que il·lustren amb fidelitat l'evolució artística de la ciutat en el camp de les arts plàstiques, sense excessius referents significatius de fora.

Per al Museu d'Història cal cercar un futur indiscutiblement vinculat al desenvolupament de les polítiques de recerca i d'anàlisi històrica i patrimonial de la ciutat. En el cas del Museu d'Art caldrà establir un plantejament més ampli que permeti avançar en els valors històrics i patrimonials de les col·leccions existents, i alhora inicia una major col·laboració amb el conjunt de les polítiques artístiques vives que conflueixen a la ciutat.

Cap dels dos són Museus de vàlua singular, plantejables en termes d'interès supramunicipal. La importància patrimonial de la ciutat haurà de cercar altres espais d'impacte nacional (el Museu tèxtil per exemple), per això cal procedir a reformular alguns dels elements que han configurat la personalitat dels dos Museus en els darrers anys.

1. OBJECTIUS GENERALS I PROGRAMES.

El Pla de Museus de Sabadell ha de contenir una anàlisi de la situació de partida de la ciutat a nivell museístic, acompanyada d'un estudi del context socio-cultural i de les condicions i la demanda del públic potencial.

A partir d'aquesta anàlisi, l'objectiu principal serà la definició d'un projecte de futur, integrat en la política cultural de Sabadell, que perfili els objectius detallats de les institucions museístiques municipals:

- a. Contribuir al coneixement i a la conservació del patrimoni cultural de la ciutat.*
- b. Facilitar l'increment del nivell cultural dels ciutadans, especialment pel que fa al coneixement de la realitat passada i present de Sabadell.*
- c. Reforçar la identitat ciutadana a través de la difusió de la memòria col·lectiva i dels objectes que la il·lustren, conformant el seu patrimoni històric.*
- d. Difondre vers l'exterior la imatge i la realitat de la ciutat.*

Per aconseguir aquests objectius s'establiran programes d'ampli abast i rendibilitat cultural, agrupables en cinc línies interdependents:

- a. Perpetuació: participació en la catalogació i la conservació del patrimoni moble i immoble de la ciutat, estigui o no dipositat als fons dels museus.*
- b. Coneixement: potenciació de la recerca i la investigació sobre el patrimoni de la ciutat.*
- c. Identitat: difusió del patrimoni de la ciutat i dels resultats de la recerca.*
- d. Activitat: dinamització cultural de la ciutat, especialment en els aspectes relatius al patrimoni històric i artístic.*
- e. Aparador: difusió exterior de la imatge i la realitat de la ciutat.*

La definició d'objectius i de funcions que s'està elaborant ha de ser la base per a establir quins serveis han de prestar les institucions museístiques en els camps de la protecció i conservació del patrimoni, la recerca i la difusió. Aquests serveis hauran de garantir un abast i una rendibilitat cultural suficients, enfocant l'oferta cap al públic potencial: visites individuals, públic escolar, visites familiars, altres visites en grup, col·laboradors, estudiants, investigadors i turistes culturals.

D'altra banda, el Pla de Museus també haurà de definir detalladament una proposta d'organització i de gestió que compregui uns nous estatuts, la delimitació de funcions dels òrgans de govern, la coordinació amb altres departaments de l'Ajuntament i amb altres institucions. Igualment, caldrà elaborar una proposta de plantilla mínima, plantilla idònia, organigrama i distribució de funcions.

Caldrà tenir molt en compte les vies de col·laboració ciutadana, facilitar la participació d'empreses i de particulars de la ciutat mitjançant les seccions de col·laboradors, una Associació d'Amics dels Museus de Sabadell i fórmules d'esponsorització i de mecenatge que garanteixin el benefici recíproc.

Finalment, el Pla de Museus haurà de concretar el contingut temàtic de les exposicions permanents i els criteris per als projectes museogràfics parcials, que hauran d'explicar la geografia, la història i l'arqueologia de la ciutat, incidint especialment en el neolític vallesà, els orígens de Sabadell, la industrialització i l'art generat a la ciutat.

2. INFRASTRUCTURES I RECURSOS.

Actualment el Patronat dels Museus compta amb dos edificis històrics, antigues cases-fàbrica bastant modificades: la Casa Casanovas, que hostatja el Museu d'Història des del 1931, i la Casa Turull, on hi ha el Museu d'Art des de 1980.

En aquests dos edificis hi ha les exposicions permanents i temporals i els espais de treball administratiu i tècnic. La casa Casanovas compta també amb una sala d'actes i una important biblioteca especialitzada en temes d'arqueologia i història.

A més, els Museus compten amb cinc magatzems, dos en els edificis centrals, i els altres tres a Can Marçet, als antics safareigs del carrer de la Reina Elionor i a la carretera de Prats. Els magatzems, en aquests moments, estan saturats al 100% i no compleixen les condicions de seguretat i salubritat bàsiques.

De cara a un futur immediat, és imprescindible l'adequació d'un nou magatzem, dotat de mesures de seguretat i d'àrea de consulta, que actuï com un veritable arxiu

d'objectes, que és el que han de ser els magatzems dels museus, amb una superfície mínima de 2.000 metres quadrats.

A mig termini, per assegurar la prestació dels serveis, caldrà definir quins hauran de ser els edificis que els hostatgin, fent d'escenaris per a l'activitat museística, i concretar un programa d'actuacions arquitectòniques que indiqui la distribució dels usos entre els edificis i els condicionants que caldrà tenir en consideració a l'hora d'elaborar projectes arquitectònics.

També es preveu la incorporació de nous espais, especialment destinats a explicar la història industrial de la ciutat, com ara un vapor, encara per determinar, i la sala de màquines del vapor Buxeda Vell.

A més de l'adquisició de nous edificis i l'adaptació dels existents, caldrà preveure la remodelació total de les exposicions permanents, l'increment dels recursos destinats a la recerca (beques, premis,...) i l'ampliació de la plantilla, com a mínim per a cobrir el que estableix la legislació vigent sobre museus.

En l'estat actual de reflexió no és fàcil xifrar les quantitats necessàries per tirar endavant tant les inversions com les despeses corrents. En qualsevol cas, és imprescindible dotar-se immediatament dels increments necessaris per fer front a la contractació del personal de seguretat, inexistent ara per ara, tal com estableix el decret 35/1992 del govern de la Generalitat de Catalunya.

El Pla també haurà d'establir els mecanismes de finançament, que tendeixin cap a un increment en l'obtenció de recursos propis i cap a una diversificació de les fonts, a través de vendes directes (llibreria i botiga dels museus), indirectes (venta de publicacions) i de la col·laboració d'altres institucions i d'empreses privades equipaments.

La prioritat bàsica dels Museus de Sabadell ha de ser acomplir les condicions mínimes per a ser inscrits en el Registre de Museus de Catalunya abans del 26 de febrer de 1997, que és la data límit d'adaptació fixada per la legislació vigent. Aquestes condicions impliquen la instal·lació de mecanismes de seguretat, la contractació de dos vigilants per espai d'exposició obert al públic, la contractació d'un restaurador, l'adequació dels magatzems i d'espais de consulta per als investigadors, la redacció d'una normativa de seguretat, l'aïllament dels edificis de l'ambient exterior, la supressió de barreres arquitectòniques i la regularització i la informatització de la documentació dels fons.

En segon lloc, caldrà adequar les exposicions permanents a la categoria dels fons i als interessos del públic, generant nous muntatges que siguin alhora atractius per al

públic i veritablement explicatiu del passat i el present de la ciutat, cosa que implica incrementar l'atenció vers l'arqueologia pre-romana i els segles XIX i XX, en particular pel que fa a la industrialització i a la societat industrial.

3. ALGUNS ELEMENTS RELACIONALS A TENIR EN COMPTE.

El treball dels Museus afecta de manera global el conjunt de programes de desenvolupament cultural a la ciutat. En aquest sentit els Museus i implícitament el tractament del Patrimoni esdevenen elements vehiculars de la política cultural. Les estratègies de contacte entre les iniciatives sorgides des del patrimoni i la resta de programes culturals i educatius és fonamental per avançar en el progrés harmònic de la ciutat. Algunes referències fonamentals en aquest sentit són:

1. El Museu i la diversitat de públics.

De cara al futur, cal que el Pla de Museus tingui en compte les necessitats de la totalitat del públic potencial, que es dividiria en els següents grups:

- a. Públic escolar.*
- b. Estudiosos, investigadors i estudiants universitaris.*
- c. Població en general de Sabadell i de les rodalies.*
- d. Visitants de fora la ciutat interessats en la seva història, inclòs l'art i, especialment, la revolució industrial.*
- e. Tercera Edat.*

Per a cadascun d'aquests grups caldrà dissenyar activitats específiques que permetin el seu apropament a la institució i, en la mesura de les possibilitats, la participació en el seu funcionament.

2. Relació Museus-Educació

Arreu del món els museus són considerats com a instruments educatius molt

poderosos, atesa la facilitat que tenen per transmetre continguts i conceptes mitjançant els objectes i la informació integrats en muntatges museogràfics correctes (comprensibles per al gran públic) i complementats per activitats dissenyades específicament per al públic escolar, bàsicament tallers i itineraris.

En el cas de Sabadell, creiem que la relació entre museus i educació no tan sols s'ha de mantenir sinó que cal incrementar-la i diversificar-la, establint mecanismes de participació dels educadors/es en la concepció i la planificació de noves activitats, tot integrant-les en el disseny curricular de la reforma educativa.

D'altra banda, dins dels programes generals de relació entre política cultural i educativa, caldrà assegurar la presència del Museu a totes les escoles i els instituts de la ciutat per tal de difondre la història i la realitat de Sabadell. Els museus hi hauran de tenir un paper important tant en la planificació de les activitats com en el suport tècnic i humà a algunes d'aquestes. És factible deixar petites col·leccions d'objectes antics a cadascuna de les escoles per tal que els professors/es els puguin utilitzar en les seves classes i els alumnes els puguin observar i manipular.

En tots els casos, caldrà que hi hagi un enfoc de les activitats que permeti la vinculació de les dades històriques i dels elements patrimonials amb la realitat present i futura de la ciutat, contribuint al desenvolupament de l'esperit crític i autocrític dels nois i noies i incitant el compromís social .

A més, cal considerar l'important paper de les activitats i les visites escolars als museus en la creació i regeneració dels públics, no tan sols pel fet de fer adquirir des de la infantesa l'hàbit de visitar museus, sinó també per l'efecte d'atracció que tenen aquestes visites sobre la família dels escolars. Així, els nois o noies que surten contents d'un museu acostumen a tornar a visitar-lo amb els seus pares, que al seu torn hi duran els amics i d'altres infants.

Igualment, caldrà preparar activitats específiques destinades a les escoles d'adults, mentre que els centres d'esplai haurien de poder fer ús de les activitats escolars en un horari adequat. També és molt important la vinculació amb les universitats i els estudiants universitaris.

Les relacions amb els estudiants universitaris han de desenvolupar-se també fora del marc de les relacions institucionals, atès que els museus poden ser centres idonis per complementar la formació acadèmica des d'un punt de vista pràctic. A través de les seccions de col·laboradors, els estudiants de Sabadell

i de les rodalies han de poder aproximar-se a la recerca històrica, arqueològica i geogràfica i a la museografia, adquirint una experiència que facilitarà la seva inserció laboral.

Aquests estudiants seran els principals usuaris de la Biblioteca-Centre de Documentació, juntament amb els ensenyants motivats en la vinculació entre el medi i els continguts curriculars.

Finalment, els museus han de ser un dels vehicles de transmissió de la identitat sabadellenca, en tota la seva complexitat i en els seus aspectes materials i immaterials, vers les noves generacions.

3. Relació Museus-àmbit sòcio-cultural.

Els museus han d'estar tan vinculats com sigui possible al teixit social, econòmic i cultural de la ciutat. Aquesta implicació s'ha de produir de molt diverses maneres i del seu èxit dependrà en bona part l'assoliment dels objectius de la institució. Es propugna una simbiosi entre museu i ciutat de la qual en surtin beneficiades totes les parts, de forma que algun dia es pugui

arribar a parlar d'un veritable museu-ciutat, mentre que l'extensió del museu fora de les parets dels edificis faci de la ciutat una ciutat-museu, trencant l'esquema vuitcentista de museu-edifici-exposició permanent tancada, encara massa vigent a Catalunya.

Cal preveure l'extensió de les activitats i instal·lacions museístiques a diversos punts de la ciutat, anomenats "antenes" dins la teoria dels ecomuseus. Igualment, caldrà estendre els circuits de les exposicions temporals de producció pròpia als Centres Cívics i als Centres Culturals de la ciutat, i produir-ne algunes d'específiques en col·laboració amb aquestes dependències municipals.

El discurs patrimonial del museu ha de ser necessàriament policèntric, entenent com a objecte patrimonial el conjunt de la ciutat amb tota la seva complexitat. La descripció pública d'aquesta complexitat no tan sols s'haurà de desenvolupar dins els edificis que siguin assignats als museus, sinó que estendrà una xarxa per la ciutat mitjançant itineraris, retolació d'edificis i monuments i adequació d'aquests a la visita pública, sempre en col·laboració amb els altres departaments de l'ajuntament implicats en la gestió i la difusió del patrimoni.

Igualment, caldrà implicar les entitats i els col·lectius de barri en l'organització d'exposicions i altres activitats, especialment d'aquelles més relacionades amb l'època contemporània. Tot plegat, generarà l'aparició de circuits barri-centre generats pels itineraris i les noves "antenes museístiques".

Els museus també haurien de col·laborar amb els equipaments de barri, i en particular en les activitats de formació/aprenentatge i en programes de difusió del patrimoni dels barris, entès com a descriptor del seu passat i símbol de la seva identitat.

En qualsevol cas, les activitats dirigides al gran públic (exposicions permanents, temporals i itineraris) hauran de ser concebudes d'una forma atractiva, capaç d'atreure el gran sector del públic que no visita museus mai o gairebé mai.

L'extensió del museu vers la ciutat no es pot limitar a l'espai físic, sinó que ha d'incorporar també l'espai comunicatiu. En aquest sentit, és recomanable l'establiment de línies de col·laboració continuada amb els mitjans de comunicació de masses locals (diaris, ràdio i televisions) per tal d'oferir al públic informació sobre el patrimoni de la ciutat i les activitats dels museus,

cercant noves formes de comunicació que superin la simple notícia periodística (fitxes de patrimoni, passatemps i concursos centrats en temes locals, itineraris, documentals, producció de vídeos, articles de fons encarregats a especialistes).

En aquest sentit és important plantejar-se la connexió del centre de dades, un cop hagi estat informatitzat, a les xarxes informàtica d'accés telefònic, facilitant així l'accés a la informació des dels domicilis.

Pel que fa a la participació activa del públic dins la institució, caldrà establir diversos canals adequats als diferents interessos i potencials de col·laboració:

- a. Seccions de col·laboradors: estan en vies de revitalització i han d'integrar els investigadors, estudiants universitaris i afeccionats a la història i a la història de l'art desitjosos de realitzar activitats corresponents als objectius i als àmbits temàtics dels museus. Les seccions col·laboraran amb la programació dels museus i en tindran una de pròpia, a càrrec del pressupost de la institució.*

- b. *Associació d'Amics: de nova creació, haurà d'integrar aquelles persones interessades a conèixer les activitats dels museus i a donar suport a la seva existència mitjançant un ajut econòmic més o menys simbòlic. L'Associació hauria de comptar amb personalitat jurídica i un programa d'activitats propi.*

- c. *Revisió de les activitats: en totes les activitats on sigui possible, i especialment en les exposicions, s'establiran mecanismes que permetin al públic expressar les seves opinions i aportar idees útils per a millorar el funcionament de la institució i/o de l'activitat concreta. Aquests mecanismes poden anar des d'un llibre de visites, obert a les anotacions de tots aquells que ho desitgin, fins a un programa interactiu d'ordinador capaç d'emmagatzemar les opinions dels usuaris, passant pel ja clàssic sistema d'enquestes al públic.*

Hom haurà de tenir ben present la necessitat d'aproximar-se al públic també des del punt de vista temàtic, tant amb exposicions permanents com temporals, intentant tractar temes patrimonials d'interès general i aspectes històrics fonamentals per a la millor comprensió de la ciutat actual (indústria tèxtil,

emigració, desenvolupament urbanístic, història oral,...), fent palès el seu caràcter divers i plural. Dins d'aquesta aproximació hi tenen un lloc important les "antenes del museu" i els itineraris urbans, que generalment hauran de ser autoguiats, donades les dificultats per professionalitzar-los o aconseguir la creació d'equips voluntaris.

En resum, els museus hauran d'oferir informació als ciutadans en funció dels diferents nivells socio-culturals i preparada de la següent manera: Exposicions permanents i temporals, seccions de col·laboradors, conferències, activitats escolars, mitjans de comunicació, publicacions, vídeos i àudio-visuals, biblioteca-centre de documentació (i xarxa telemàtica).

A.2. PLA DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC.

Els edificis i la seva relació amb el teixit urbà, constitueixen juntament amb els altres béns patrimonials, una síntesi de la història de la ciutat.

El present Pla, cal situar-lo en una proposta més àmplia que serà la que defineixi una política global per tot el patrimoni cultural. La seva redacció haurà de partir